

Muovitiekartan yhteistyöverkoston 2. kokous – kooste keskustelusta

12.9.2019, Mariankatu 9

Kohta 1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9:00

Kohta 2: Ajankohtaiset asiat – Tour de table

Muovikysymyksen parissa tehdään paljon kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia, joista kooste löytyy verkoston työtilasta (Tiimeri). YK:n kansainvälisen merten muovirooskaa ja mikromuoveja koskevan sopimuksen valmistelu (UNEA-3 ja UNEA-4 resoluutioiden pohjalta) etenee, Norja ja muut pohjoismaat ovat aktiivisia valmistelussa. Suuri joukko eurooppalaisia alan järjestöjä allekirjoittaa eurooppalaista muoviallianssia koskevan julistuksen 20. syyskuuta (*Declaration on European Circular Plastics Alliance*). Monet muoviteemassa vahvat EU:n jäsenvaltiot tukevat allianssia, vaikka eivät todennäköisesti allekirjoita itse sitoumusta. Myös eurooppalaisen muovipactin valmistelu etenee (*European Plastic Pact*) yhteistyössä kansallisia pacteja laatineiden maiden kanssa (Fr, NL, UK). On ajankohtaista arvioida, olisiko Suomen tarpeen liittyä sitoumuksiin, ja toisiko se jossain määrin uuden toimintavan muovitiekartan toimeenpanoon. Suomesta Kemianteollisuus on lähdössä mukaan muoviallianssiin.

Elintarviketeollisuuden, kaupan ja pakkausalan sekä kolmen ministeriön välinen, Suomessa ensimmäinen materiaalitehokkuuden sitoumus allekirjoitettiin helmikuussa, ja toimeenpano on käynnissä yhteistyössä lukuisten alan yritysten kanssa. ETL on mukana pakkausmateriaaleja koskevassa Package Heroes hankkeessa.

MMM on yhdessä sidosryhmien kanssa laatinut luettelon Suomessa käytettävistä maatalous- ja puutarhamuoveista, johon kootaan myös eri muovilaatujen lajittelu- ja käsittelyohjeet. Ohjeistusta jaetaan laajasti kohderyhmien tavoittamiseksi.

Muoviraadin Aino Huotari kertoi, että ruohonjuuritasolla muutosta muovien talteenotossa ei ole tapahtunut; taloyhtiössä ei edelleenkään ole mahdollisuutta erilliskeräykseen.

VTT ja useat toimijat Suomessa ovat saaneet komissiolta kertakäyttömuovidirektiivin toimeenpanoon liittyvän kyselyn. Kysely on laaja ja vastausaika niukasti. VTT on myös mukana SusChem yhteistyössä (*European Technology Platform for Sustainable Chemistry*) ja meneillään on isohkoja EU-tutkimushankkeita

Marttajärjestö juhlii 120 vuotista toimintaansa ja järjestää 14. syyskuuta Senaatintorilla Marttatorin, jossa jaetaan tietoa ja käytännön neuvoja muovin kulutuksen vähentämisen ja muovien kierrätykseen.

VM kuten muutkin ministeriöt on valmistautunut kesän aikana uuden hallitusohjelman toimeenpanoon. Hallitusohjelmaan sisältyvä pakkausveron selvittäminen kytkeytyy kertakäyttömuovidirektiivin toimeenpanoon, ja käynnistyy toimeenpanolinjausten jälkeen.

Kaupanliitto on mukana ns. muovikassisopimuksessa, jonka uusimmat tulokset julkaistaan 15.9. SUP toimeenpanoon liittyvää yhteistyötä ja vaikuttamista liitto tekee aktiivisesti Euro Commercen kautta. Alan yrityksille liitto järjestää muovikoulutusta, johon tarve on nyt valtava.

Muoveja koskevan Green Deal sopimuksen valmistelu etenee hyvässä vauhdissa Rakennusteollisuuden, muiden alan toimijoiden ja YM:n kesken.

THL on viestittänyt juomaveden mikromuoveja koskevasta ensimmäisestä laajasti WHO:n tutkimusraportista, joka julkaistiin kesällä. Tästä kerrotaan myös muovitiekartan verkkosivulla. Raportin mukaan syytä huoleen ei nykytiedon valossa ole, mutta riskiä ei haluta myöskään vähätellä, koska tietoa tarvitaan lisää.

RAKLI on käynnistämässä kiertotalousklinikoita jäsenyrityksilleen eri puolilla Suomea. Muovit ja kiertotalous laajemmin ovat nyt nousseet vahvasti pinnalle ja toimijoiden tietoisuuteen.

KIVO on vastannut kansalaisten lajitteluintoon aktiivisesti. Lajittelupisteitä on lisätty "ympäristö edellä" eli kiinteistökohtaista keräystä on suunniteltu niin, että se ei ainakaan kuormita enempää kuin tuottaa hyötyä. Asukkaat ja kansalaiset ovat hämmentyneitä alalla käytetyistä termeistä, kuten "kovat muovit". Yleisesti ymmärretylle terminologialle on suuri tarve.

SYKE tutkii parhaillaan useissa hankkeissa muovien ja mikromuovien vaikutuksia merissä sekä uusien tuotteiden ja materiaalien mahdollisuuksia ja vaikutuksia ympäristöön. SYKE on mukana WWF:n viestinnällisessä "Muoviroskat rannoilta uutisiin" -hankkeessa, johon kuuluu mm. toimittajien ja päättäjien koulutuksia. Valmisteilla on myös maatalousmuoveja koskeva hanke, joka on ensivaiheessa saanut vihreää valoa MAKERA:n rahoitusprosessissa.

Muoviteollisuuden Ämpäristöteko-kampanjalla kesäkuussa saatiin kerättyä 21 000 tonnia muovia. Muoviteollisuus kiittää myös YLE:n laajaa kampanjaa, joka on tukenut muovin talteenoton ja kierrätyksen vauhdittamista. Nyt on siirrytty kampanjavaiheesta enemmän asiantuntijatason keskusteluihin myös mediassa. Kierrätys on voimakkaasti kasvussa sekä yrityspuolella että varsinkin kuluttajamuoveissa. Uusia kierrätyslaitoksia on tullut (esim. L&T:n Merikarvian uusittu laitos) ja tulossa lisää. Kemiallinen kierrätys ei ole lähtenyt sellaiseen lentoon kuin aiemmin arveltiin, mutta syksyllä käynnistyy Naantalın jalostamolla pieni pyrolyysiöljyn koeajo. Bioplastic Centeriin Lahdessa on palkattu tutkija; esim. bio-terminologia on toimijoille ongelmallista. Hulevesien mikromuovien hallinta on edennyt hitaasti. Alan sitoumukset muoviteollisuus näkee tärkeänä, ja näissä erityisesti kehittyvien maiden hankkeet.

Uusiomuovi kertoo kuluttajamuovipakkausten talteenotossa tapahtuneen 60 % vuotuista kasvua. Tänä vuonna saavutettaneen 19 000 tonnin taso. Samalla näköpiirissä on pula kierrätyskapasiteetista. Osa talteenotosta muovista joudutaan viemään Suomen ulkopuolelle käsittelyyn.

YM rakentamisen osasto ja projektipäällikkö Päivi Piispa edistävät aktiivisesti muovitiekartan rakentamista koskevien toimien toteuttamista. Näistä yksi on rakentamisen muoveja koskevan Green dealin valmistelu. Lisäksi meneillään on rakentamisen muovien pilottihankkeita esim. Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Hieman pidemmällä aikavälillä valmistelussa on myös ns. rakennusten tuoteseloste.

Luke on mukana meneillään olevan ruokahävikkiweekin toteuttamisessa, yhtenä näkökulmana pakkaus hävikin estäjänä. Uuden muovia korvaavan nestemäisen viljelykatteen kehitystyö etenee; säädosmuutoksia ei tarvita, vaan voidaan keskittyä käyttöönoton vauhdittamiseen. Luke on mukana Package Heroes kehityshankkeessa.

STM on aktiivisesti mukana muovijätteen vientiä koskevassa keskustelussa. EU:n alueelta viedään valtavia määriä likaista muovijätettä, joka ei päädy kierrätykseen. On arvioitu, että tilanne pahenee, eikä kierrätyskapasiteetti ja uusiomuovin kysyntä riitä hyödyntämään talteen otettavaa muovijätettä.

YTP:n kannalta YLE kampanja toimi niin ikään hyvin ja myös käsittelykapasiteettia talteenotetulle muoville on tulossa lisää. Lisäksi uusiomuovin käyttö on lähtenyt kasvuun.

Kohta 3. Jätelainsäädännön uudistus muovien osalta – Riitta Levinen YM

Meneillään on merkittävä jätelainsäädännön uudistus, jolla tavoitellaan mm. tuottajavastuun tehostamista, jätemäärien vähentämistä ja jätevirtojen parempaa seurantaa. Uudistus koskee kaikkiaan neljää EU:n jätedirektiiviä. Jäsenmailla on heinäkuuhun 2020 asti aikaa panna nämä direktiivit voimaan kansallisesti.

Uudistuksen sisältöä on linjattu jätelakityöryhmässä, jonka mietintö allekirjoitetaan ja julkaistaan maanantaina 16. syyskuuta. Mietinnön pohjalta laaditaan hallituksen esitys, joka lähetetään lausuntokierrokselle loka-marraskuussa. Uudistus tulee eduskuntaan käsiteltäväksi keväällä tavoitteena saada se voimaan heinäkuuhun mennessä.

Lainsäädännön valmistelun rinnalla pyritään parantamaan myös jätetietoa: luodaan jätetietojärjestelmä, joka palvelee jätealaa ja raportointia EU:lle.

Muovien osalta EU:n direktiivit asettavat kunnianhimoiset tavoitteet pakkausmuovijätteen talteenotolle ja edellyttävät erilliskeräyksen tehostamista. Erilliskerätyn muovin määrä on nousussa ja erityisesti kuluttajapakkausmuovien talteenotossa kasvu on viime aikoina ollut suurta, vaikka kehitys ei vielä näy viimeisen tilastovuoden 2017 kierrätysasteessa. Yhdyskuntajätteen kierrätysasteessa kehitystä ei ole tapahtunut niin paljon kuin voisi toivoa.

Työryhmässä on mietitty erilaisia ohjauskeinoja pakkausmuovien ja yhdyskuntajätteen kierrätysasteen nostamiseen. Työryhmän mukaan keskeistä on vaikuttaa markkinoihin, käsittelylaitosten riittävyyteen ja erilliskeräysvaatimuksiin.

Erilliskeräysvelvollisuudet kiristyvät direktiivin myötä. Suomessa erilliskeräyksen vastuut hajaantuvat monille tahoille. Haasteena on, että jatkossa tuottajien on kustannettava vähintään 80 % pakkausjätteen erilliskeräyksen kustannuksista. Tavoitteena on kuitenkin mahdollisimman samanlaiset vaatimukset kotitalouksille ja muille toimijoille. Ajatuksena niin ikään on, että vaatimuksia kiristetään vaiheittain, koska investoinnit ovat isoja.

Tiedote työryhmän mietinnöstä (16.9.2019): [https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tyoryhma_Jatteiden_lajittelu_ja_erillis\(51634\)](https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tyoryhma_Jatteiden_lajittelu_ja_erillis(51634))

Jätelakityöryhmän mietintö viedään verkoston työtilaan (Tiimeri), samoin kokouksessa käytetty diaesitys.

Avoin keskustelutilaisuus jätelain uudistuksesta järjestetään 22. marraskuuta iltapäivällä, ja verkoston jäsenet ovat tervetulleita osallistumaan.

Kohta 4. Kertakäyttömuovidirektiivin (SUP) toimeenpano – Raimo Lilja Ekoleima Ay ja Anna-Maija Pajukallio YM

Ekoleima Ay:n Raimo Lilja esitteli konsultointityönä tehdyn selvityksen EU:n kertakäyttömuovidirektiivin (SUP) toimeenpanosta. Selvityksen laatinut ryhmä on perehtynyt SUP-direktiivin vaatimuksiin ja laatinut ehdotuksen siitä, miten se voitaisiin laittaa toimeen Suomessa.

Muovituotteita koskeva direktiivin lähtökohtana on merten suojelu ja roskaantumisen vähentäminen meressä. Tavoitteena on myös, että jäsenmaat eivät laadi omia sääntöjään, vaan sääntely on yhtenäistä EU-alueella. Direktiivi koskee niitä muoveja, jotka ovat roskaantumisen kannalta merkittäviä.

Direktiivin kohteena olevat tuotteet ovat niitä, joita löytyy eniten merten rannoilta, erityisesti Etelä-Euroopassa. Suomen roskaprofiili on erilainen, mikä on haastavaa, koska joudumme kuitenkin soveltamaan yhteistä lainsäädäntöä.

Osa näistä tuotteista kielletään, ja osaa koskee vähentämisvelvoite, jonka tason jäsenmaat päättävät itse. Lisäksi direktiivi edellyttää laajennuksia tuottajavastuuseen ja lisää merkintävaatimuksia.

Esimerkkejä vaikutuksista: tuotteisiin tulee merkintöjä kierrätyksestä, OXO-muovien käyttö ja valmistus kielletään, PET-pulloissa on jatkossa käytettävä kierrätysmuovia, korkin on pysyttävä kiinni pakkauksessa.

Edessä on strategisia valintoja: kun kielletään tuotteita, ja onko se enää jätehuoltoa? Nopea ratkaisu on viedä kysymykset jätelakiin, mutta olisiko syytä pohtia laajemmin esimerkiksi ekosuunnittelulain laajennusta tai erillistä muovituotelakia?

Konsulttir ryhmä esittää myös kansallisia lisätoimia, kuten puhdistusvastuiden selkiyttämistä ja lumenkaatokieltoa mereen.

Ympäristöministeriön Anna-Maija Pajukallio kertoi, että toimeenpanoa koskeva hankesuunnitelma tehdään syksyllä ja valmista saadaan kesällä 2021. Tarkoituksena on palastella direktiivit sopiviksi osiksi, joita työstetään eteenpäin. Muovitiekartan yhteistyöverkosto voisi toimia valmistelun tukena ja seuraajana.

Komissio on käynnistänyt selvityksen direktiivin toimeenpanosta, joka valmistuu kuitenkin vasta alkuvuodesta 2021. Lisäksi komissio teettää selvityksiä ja laatii ohjeita mm. kertakäyttömuovituotteista (7/2020 mennessä). Toimeenpanosäännöksiä on tulossa niin ikään useita, jopa noin 10 kpl.

Tuottajavastuuta on syytä pohtia tarkkaan. Tupakan osalta se on ehdoton, mutta muissa tuoteryhmissä harkitaan, miten joustonvaraa käytetään.

Verkoston työtilasta (Tiimeri) löytyvät direktiivitekstit (fi, en), tiivistelmä selvityksen tuloksista sekä kokouksessa käytetty esitys. Myös itse selvitys viedään sinne julkistamisen (tn vkolla 39) jälkeen.

Keskustelu ja kommentit:

- Määrittelyissä on paljon epäselvyyttä. Esim. "Syömävalmiin ruuan pakkaus" on epäselvä - tarkoitetaanko myös karkkipapereita? Mitä on kävellessä syötävä ruoka?

- Myös muovin määritelmä on epäselvä, otetaanko siinä huomioon biopohjaiset muovit? Suomen kannalta on tärkeää, että biopohjaisten muovien käyttöä ei rajata turhaan. Toimeenpanon järjestyminen täytyy varmistaa myös Suomen näkökulmasta.
- MMM:n elintarvikepuolella noussut huoli, koska SUP-direktiivin yhteydessä ei ole mainittu muuta aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä, kuten elintarvikekontaktimuoveja koskevaa lainsäädäntöä.
- Direktiivillä tartutaan oireisiin, eikä syyhyn - mitä muuta meriin päätyy huonon vesienkäsittelyn vuoksi? Ja miten siihen vaikutettaisiin parhaiten? SUP-direktiivi on hyvä pikatoimi.
- Kuinka paljon kansallisia irtiottoja tulee? Tekevätkö kaikki kansallisia ratkaisuja? Haetaanko oikeasti eurooppalaisia ratkaisuja? Suomen kannalta on keskeistä hakea teknologianeutraaleja ratkaisuja, jotka mahdollistavat erilaiset ratkaisut, eikä yhtä teknologiaa suosita yli muiden.

Kohta 5. Muovitoimien rahoitusvälineet – Sampo Tukiainen BF

BF:llä on ollut alkuvuodesta bio- ja kiertotalouden rahoitusohjelma, joka rahoittaa kaikenkokoisia yrityksiä. Muovi on yksi rahoitusohjelman keskeisistä fokusalueista. Muovit ja pakkaukset kulkevat käsi kädessä, joten teemojen erottelu on hankalaa.

Kaikki rahoitusvaihtoehdot tähtäävät liiketoiminnan skaalaamiseen kansainvälisesti. Kiertotalousosaamisen viennissä on suuri potentiaali. Esimerkkejä: UMP, Kotkamills, Stora Enso, Huhtamäki, Paptic, Woodly, Sulapac, Jospak.

Iso kysymys Suomen kannalta on se, miten lupaavat yritykset saadaan vietyä maailmalle ja puhaltamaan yhteen hiileen? Vaatii ekosysteemipohjaista yhteistyötä eli tartutaan globaalisti merkittäviin haasteisiin ja ratkotaan niitä yhdessä yritysten ja tutkimustahojen kanssa.

Kokouksessa käytetty esitys löytyy verkoston työtilasta (Tiimeri)

Kohta 6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.

Yhteistyöverkoston seuraava kokous pidetään 12. joulukuuta klo 13-15 samassa paikassa, Mariankatu 9.

Pj. Leena Ylä-Mononen Twitter: Kertakäyttömuoveihin, jätelainsäädännön kehittämiseen ja #kiertotalous rahoitusinstrumentteihin palaamme myös joulukuun kokouksessa!

Lisäksi käsittelyyn mahtuu pari uutta ajankohtaista aihetta.

Ennen seuraava kokousta verkostolle lähetetään jälleen kysely ajankohtaisista tapahtumista, jolla toivottavasti voimme hieman tiivistää kokouksen juoksutusta.